

זבל מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת ויצא תשפ"ה שנה י | גליון מס' 559

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

שנים העונים אמן

גימטריות רבות סביב המלה אמן נאמרו על ידי גדולי הדורות. בעלון זה, ומעת לעת אף במדור זה, רגילים אנו להביא את דבריהם ולדון בכלל הרעיונות הנובעים מהם. בשורות שלפנינו, בראוני להתמקד באחת הגימטריות הידועות המזכרות במקורותינו, והיא על אודות השם 'עקב', העולה בגימטריה פעמים אמן.

כפל אמן אינו דבר אקראי, שכן מצאנו שהפתיח עצמו כפל מלה זו במספר מקומות, כגון בספר נחמיה (ח ו), שם נאמר: 'ויענו כל העם אמן אמן'. אף דוד המלך חתם את שלשת הספרים הראשונים בספר תהלים ב'אמן ואמן' (מא יד; עב יט; פט ג).

אלא שיש להבין: מהי משמעות כפל המלה אמן?

נתן לומר שהדבר בא לרמז כי לעגית אמן נדרש שתוף פעלה בין שני יהודים המחבבים את עגית אמן: המברך, המבקש להשלים את ברכתו בעגית אמן, ויהודי נוסף השמח לענות אמן אחר הברכה.

חשבתי להוסיף ולבאר זאת על פי דברי הזוהר בפרשתנו (קס א), הכותב כך: "כל רזין דברכאן הכא איהו - חד לברכא ותריין לאתבא". כלומר, כל סוד הברכות כך הוא, אחד מברך ושנים עונים אמן". הזוהר (שם) סמך ליסוד זה את לשון הפסוק (דברים לב א): "כי שם ה' אקרא הבו גדל לא-להינו", וכך דרשו: "כי שם ה' אקרא" - בברכה, "הבו גדל לאלקינו" - בעגית אמן מפי שנים, שהרי נאמר "הבו" לשון רבים.

נמצאנו למדים שיש הדור מיחד שכל ברכה תאמר בשלושה, אחד המברך ושנים העונים אחריו אמן. על פי זה נתן לפרש כי כפל האמן בא לרמז להדור זה שיהיו שנים עונים אמן.

חשבתי להוסיף ולהביא רמז נפלא לדברי הזוהר: הפתיח "הבו גדל לאלקינו" שממנו למד הזוהר את ההדור המיוחד בשנים העונים אמן אחר הברכה, הוא עצמו עולה בגימטריה של פעמים אמן בדיוק!

נקפיד להשלים את ברכתינו בעגית אמן, ואם נזכה שיענו אחריהם שנים - בודאי נתברך בכפל כפלים.

בקריאת "הבו גדל לאלקינו!"
שבת שלום,
ש' 298 ז'ס מכונס"ן

בניני אמונים

בניני תפלה בפרשה

תפלה במקום הראוי לה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" (כח י-יא) מעשה בבני קהלה בארצות הברית שצר היה בית מדרשם מהכיל את המתפללים הרבים שהתעמדו להתפלל בו בימים הנוראים. בקשו הללו לשכר אולם רחב ידים שנמצא בקרבת מקום ולקיים בו את התפלות. אך פיון שאולם זה שמש במהלך השנה לקיים מסבות הוללות ופריצות, שאלו בני הקהלה את הגאון מטשעבין בעל ה'דובב מ'שרים' - האם נתן לשכר אולם כזה לתפלה?

בפתיח תשובתו מזכיר הגאון את דברי חכמים (ברכות נט א): "אין קטגור געשה סיגור", ותמה לאור זאת, "אין יעלה על הדעת כלל - מקום אשר ישמעו שם זמרי פריצים וכדומה - לבחר למקום מסגל שתתקבלנה שם התפלות והתקיעות!?"

הגאון ממשיך ומבאר כי חשוב לתת דגש על מקום התפלה, לפי שכאשר מתפללים במקום קדוש, אין סגלת המקום מסייעת לקבלת התפלה. יסוד זה נלמד בשאלות דרב אחאי (ויצא שאילתא כב) מדברי חכמים (חלין צא ב), שלאחר שהגיע יעקב לחרן בקש לחזר להר המוריה, באמרו: "אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי, ואני לא התפללתי?". כשם שיעקב בקש להתפלל במקום שיחזרה אבותיו לתפלה, כך על כל יהודי לקבע תפלתו בבית הכנסת, שהוא מקום המיעד לתפלה.

הגאון מוסיף ומבאר על פי זה את דרשת חכמים (שם) על הפתיח "ויפגע במקום", שמיך כשנתן יעקב דעתו לחזר והתפלל במקום שהתפללו אבותיו, קפצה לו הדרך ופגע בהר המוריה. בכך שנעשה לו נס קפיצת הדרך יש הוראה לדורות, כי אכן על האדם להתפלל במקום המיעד ומקדש לתפלה דוקא (קבץ 'שורון' כרך יג עמ' ער).

לבקש על רוחניות תחלה

"וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמוני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (כח כ) במדרש (ב"ר ע ד) פרשו שבאמרו "ושמוני

בדרך הזה אשר אנכי הולך", בקש יעקב אבינו שישמרוהו הקדוש ברוך הוא מלהכשל בחטא. האדמו"ר רבי צבי הירש מורנגשטרן מליקובה אמר כי מתפלתו של יעקב יש ללמד את סדר התפלה לדורות, וכפי שדרשו חכמים (שם א): "וידר יעקב נדר לאמר" - "מהו לאמר? לדורות!"; כפי שיעקב הקדים ובקש לבל ישל בחטא, ורק אחר כך הוסיף ובקש: "ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש", כך צריך כל אדם להקדים ולהתפלל על עניני הרוחניים, ורק לאחר מכן להמשיך ולבקש על צרכיו הגשמיים (נצנו יוסף' לר"מ מנדלקורן עמ' ל).

תפלה ועבודה בשדה

"ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים: והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (כח כב)

בפשטות פגנת יעקב היתה שהאבן אותה שם מצבה תהיה מיעדת לעבודת ה', ואם כן היה לו לומר "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה לעבד עליה אלקים". מדוע אפוא נאמר "והאבן הזאת... יהיה בית אלקים"? כיצד תהא האבן לבית?

פרש האדמו"ר רבי שמחה בונים מקרושנוביץ ה"ד:

במסכת ברכות (לד ב) אומר רב פהנא שחצוץ בעיני מי שמתפלל בשדה, כלומר במקום פתוח שאין בו מחצות. והנה, הדעה נותנת שדין עבודת המזבח הוא כדין תפלה, ואף את עבודת המזבח אין לעבד בשדה, ואם כן איך יצא יעקב שמון על גבי מצבת האבן שהעמיד בהר המוריה? אלא שכבר פסק המגן אברהם (צו) שעל עוברי דרכים לא נאסרה התפלה בשדה, ולכן אף יעקב שהיה בדרך לחזר לא חשש לצק שמון על גבי האבן אף שהיתה ממקמת במקום פרוץ.

לאור זאת יש לפרש שפגנת יעקב היתה לנדר, שכאשר ישוב בשלום לארץ ישראל ושוב לא יהיה עובר ארץ, יקים בית מיוחד בעבור מצבת האבן הזאת, "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה [ב]בית אלקים", ולא יעבד את עבודת המזבח בשדה (קבץ הבאר' כרך א חלק א עמ' ל).

בזכות זמן תפלה

להתפלל שחרית תפלה. בקול נחוש השיב גבריאל לחברו: "לא אצא לפני שאתפלל שחרית. שם, ברפכת העמוסה, אין כל סכוי שאצליח לעשות זאת בטרם יעבר זמן תפלה".

החבר נסה לשכנעו כי אין כל ספק שפקוח נפש דוחה זאת, אך גבריאל בשלו: "לבי אומר לי שלא אפיק תועלת מכך שאמהר לצאת ואפסיד תפלה בזמנה. לא הפסדתי מעולם תפלה בזמנה, ובעת צרה על אחת כמה וכמה שלא אעשה זאת! אתפלל תפלה ואז אמצא בעזרת ה' דרך להמלט לכון רוסייה".

לא הועילו השדולים, ולחבר לא נותרה כל בררה. הוא עזב את גבריאל לנפשו ומהר לרוץ אל תחנת הרפכת, שם הספיק להדחס לקרון העמוס בשנייה האחרונה לפני שעזבה הרפכת את התחנה.

בניתים, בקיטונו הדל, התעשר גבריאל בתפלין הקדושות. המצב הקשה הדאיג אותו עד מאד, הפחד מהעתיד הלא-נודע מלא את לבו, והוא שקע בתפלה נרגשת.

בסיום התפלה נשק גבריאל לתפלין, טמן אותן בתרמילו ומהר אף הוא לתחנת הרפכת. בסתר לבו היא קנה שהרפכת האחרונה לא עזבה את התחנה עדין, והוא יוכל להמלט עמה לעמק ברית המועצות.

כשהגיע לתחנת הרפכת והבחין בסבר פניהם העגום והמפחד של עשרות האנשים שנותרו בה, הבין כי הרפכת הפליגה לדרפה.

גבריאל כבר החל לשרף את רגליו אל מחוץ לתחנה, אך לפתע התרחש הבלתי יאמן. צפירת רפכת עזה שהגיעה מאי שם הרעידה את הלבבות בתקוה. היתה זו רפכת שנקלעה למקום, ובראות נהג הקטר את הנוסעים המתמינים עצר את הרפכת באחת ודחק בנוסעים למהר ולעלות. הנוסעים מהרו לעלות וזו האיצה את מהירותה בדרפה אל מעמקי רוסייה הסובייטית.

גבריאל התישב ברפכת ולאחר שהודה לקדוש ברוך על רפכת ההצלה שזמן לו, המשיך והתפלל ברגש תפלת הדרך ובה בקש שישמרוהו הקב"ה בדרך אהל הבלתי-נודע.

אולם רק שעות לאחר מכן התברר לו גדל הנס: הרפכת הקודמת, שהחמיץ גבריאל כתוצאה מהתעקשותו על תפלה בזמנה, הפצצה על ידי הצבא הגרמני בעברה על פני גשר שהיה מעל נהר רחב. הגשר קרס באחת ומשך אחריו את הרפכת על נוסעיה אל תוך מי הנהר. רב נוסעי הרפכת מתו, חלק מההפצצה עצמה וחלקם בטביעה. מעטים בלבד שרדו.

לאחר סיום המלחמה, במשך שנים רבות הקפיד גבריאל מדי שנה לאסוף את צאצאיו ביום שבו נמנע מלעלות לרפכת המות, ולערוך סעודת הודיה ברב עם. במהלך הסעודה היה גבריאל נעמד ומגולל בדמעות את ספור ההצלה הפלאי, תוך כדי שהוא מנצל את ההזדמנות לצוות לצאצאיו להקפיד בכל עת ובכל מצב על תפלה בזמנה, הקפדה שהצילה אותו ממייתה משנה.

מוסף שב"ק בהגלתה תשנ"ח עמ' 10

שם פניו לעבר העירה ברנוביץ', שבה היו לו קרובי משפחה ובה קנה להמשיך לשקד על התורה ועל העבודה עד יעבר זמן.

במסגרת ההסכם שנחתם בפרץ מלחמת העולם השנייה בין הרוסים לגרמנים, הידוע כהסכם ריבנטרופ-מולוטוב, חלקו ביניהם שטחי פולין. ברנוביץ', שהיתה עד פרץ המלחמה בשטח פולין, ספחה עתה יחד עם כל מזרח פולין לרוסייה הסובייטית. הספוח הרוסי התקבל בקרב בני הקהלה היהודית בברנוביץ' ברגשות מערבים. מצד אחד שמחו היהודים על שעירם לא ספחה לגרמניה הנאצית אשר בקשה להכריח את זרע ישראל, ואולם מצד שני חששו היהודים מרדיפת הדת שאפינה את רוסייה הקומוניסטית.

בני הישיבות, ובהם גבריאל, החליטו כי גם אם ירדפו על ידי השלטונות, לא ירפו מדבקותם בתורה ובמצוותיה. ואכן, גם תחת השלטון הרוסי הפכפכי המשיכו הללו ללמוד ולהתפלל במחתרת, ולא נרתעו גם כאשר גבריאל וכמה מחבריו נעצרו לחקירה ושחררו תחת אזהרה, כי אם יוסיפו לדבק בתורה ובמצוותיה ישלחו לארץ גזרה.

בחרף של שנת תש"ב הגיע לקצו השלטון הרוסי בברנוביץ'. הגרמנים הפרו את ההסכם שחתמו עם הרוסים ופתחו במתקפת פתע על רוסייה. גלי המלחמה שטפו באחת את מזרח אירופה.

המפציצים הגרמנים החלו בהפגזות שיטתיות על ברנוביץ'. כתוצאה מהן נהרגו מאות מתושבי העיר. אנשי הממשל והצבא הרוסי ההמומים מהרו לברח לעמק השטח הרוסי, מה שהביא לכך שרבים מתושבי העיר מהרו לברח בעקבותיהם בבהלה.

על יד תחנת הרפכת בעיר נאספו אלפים פשרו רותי' הם בידיהם. יודעי דבר ידעו לספר כי בקרוב

ממש עתידים הרוסים להפגז את מסלות הברזל כדי להקשות על הצבא הגרמני לנוע אל תוך רוסייה. אלפים אלו בקשו להיות בין האזכים לעלות לרפכת האחרונה, תקוותם היחידה להשאר בחיים.

בשעת בקר מקדמת של אותו יום הוער גבריאל משנתו בידי חברו בקריאות: "פקוח נפשו! קום, גבריאל! אנו מכרחים לברח, זו ההזדמנות האחרונה בעברנו לעשות זאת!" גבריאל מהר לקום משנתו והקשיב להסברו הבהול של חברו: "בשעה הקרובה עתידה הרפכת האחרונה לכון רוסייה לעזב את ברנוביץ'. הגרמנים סוגרים עלינו מכל כיוון, וזהו הסכוי האחרון שלנו להנצל".

אלא שקול פנימי לחש לו לגבריאל כי עליו

בו שמונה עשרה היה גבריאל ביום שפרצה מלחמת העולם השנייה, בייז בחדש אלול תרצ"ט. גבריאל, שהתיתם בגיל צעיר מהוריו, התחנך בבית דודו אחי אמו בעיר לומז'ה שבפולין.

בישיבה שבה למד נמנה גבריאל עם התלמידים המבריקים שהצטיינו בחריפותם והתמדתם הגדולה. בלילות היה מן האחרונים שסגרו את הגמרא, ובבוקרים נמנה עם הראשונים שפקדו את בית המדרש.

כשפרצה מלחמת העולם השנייה החל צבאה האדיר של גרמניה הנאצית לשעט לעבר ערי

בסיום התפלה נשק גבריאל לתפלין, טמן אותן בתרמילו ומהר אף הוא לתחנת הרפכת. בסתר לבו היא קנה שהרפכת האחרונה לא עזבה את התחנה עדין, והוא יוכל להמלט עמה לעמק ברית המועצות.

פולין, כשהוא מציג עליונות ארית מרשימה בדמות הפצצות בלתי פוסקות על הערים ועל יושביהן.

גם לומז'ה העיר סבלה מהפגזות בלתי פוסקות שגררו אחריהן אבדות כבדות מנשא. המונים מתושבי העיר מצאו את מותם בהפגזות אלו, בהם יהודים רבים.

השמועות על הצבא הגרמני האכזר שעומד לכבש את העיר זרעו בהלה גדולה בקרב תושביה היהודים. הצעירים שבהם מהרו לארץ מעט מטלטלים ולנוס מזרחה, סמוך לגבול הרוסי, בתקוה שלשם לא תעז החיה הנאצית להתקדם.

גם גבריאל היה בין הנמלטים. ברפכת דודו

דין הפסקה לעניית אמן לעומד בקריאת שמע וברכותיה

א. השומע קדיש בעודו עומד בקריאת שמע וברכותיה יענה "אמן", יהא שמייה רבא¹, ואמן אחר "דאמירן בעלמא", אפלו עומד באמצע הפרק². יש אומרים שעליו לענות אף אמן שאחר "יתגדל ויתקדש שמייה רבא"³, ויש שכתבו שעליו לענות את כל האמונים שעונים בקדיש עד "דאמירן בעלמא"⁴. ואולם לעניית אמן אחר הבקשות שנהגו לומר מ"דאמירן בעלמא" ואילך לא יפסיק, אף אם עומד בין הפרקים⁵.

אחר הבקשות שאחר הקדיש, אף שגם היא אינה אלא מנהג, שכן בעוד עצם אמירת הבקשות בסוף הקדיש היא מנהג, שאינם מעקר הקדיש, תבות "יתגדל ויתקדש שמייה רבא" הן מעקר הקדיש, ורק עניית אמן אחריהן היא מנהג. לדבריו, לכה אף כון המושנה ברורה בכתבו: "על 'תתקבל', 'יהא שלמא', 'עושה שלום' - לא יענה אמן כי אינו אלא מנהג", כלומר, שעצם אמירתם אינה אלא מנהג, וכה אף באר המחצית השקל' (10).

4. ה'בן איש חי' (שם) וה'כף החיים' (שם כג) כתבו שלדעת האר"י ז"ל שצריך לענות בכל קדיש מ"יתגדל" ועד "דאמירן בעלמא" חמש אמונים, יש להפסיק בקריאת שמע גם באמצע הפרק לעניית כל חמש אמונים אלו.

5. 'מושנה ברורה' (שם). ומדברי ה'בן איש חי' (פרשת ויגש סעיף ט) משמע שמפול מקום יהרהר אותם בלב.

לא יענה אמן כי אינו אלא מנהג. ומשמע מדבריו שלעניית אמן אחר "יתגדל ויתקדש שמייה רבא" אין מפסיקים (אף לא בין הפרקים), וכך נקט ה'שונה הלכות' (שם ב). אף מדברי המושנה ברורה לעיל (נו יב) שכתב: "אחר 'יתגדל ויתקדש שמייה רבא' המנהג לענות אמן", מבאר שעניית אמן זו אינה אלא מנהג, ודינה כעניית אמן אחר הבקשות שבסיום הקדיש, וראה בהערה הבאה.

3. בשו"ת דברי הושע' (ח"ב סי' ה) הביא בשם היעב"ץ (סדור עמודי שמים, בהלכות שלפני ברכת יוצר אור) שהעומד בקריאת שמע יש לו לענות אמן גם אחר "יתגדל ויתקדש שמייה רבא". ובאר שם שבדברי המושנה ברורה שהובאו בהערה הקודמת אין הכרע, שכן הוא לא מנה עניית אמן אחר "יתגדל ויתקדש שמייה רבא" לא בראש דבריו כשמנה את האמונים שעונים באמצע קריאת שמע, ולא בסוף דבריו כשמנה את האמונים שאין עונים אף לא בין הפרקים. עוד באר שאין לדמות את עניית אמן אחר "שמייה רבא" לעניית אמן

1. המושנה ברורה' (נו ט) פסק שגם הנוהגים לענות עד תבת "יתברך", בעמדם בקריאת שמע וברכותיה יענו רק עד לאחר תבת "עלמא". ואולם השו"ע הרב (סו ה) פסק כמגן אברהם' (שם ו) שיש לענות גם אז עד תבת "יתברך", וכן פסק ב'דרך החיים' (דיני קר"ש וברכותיה ה). ה'בן איש חי' (פרשת שמות סעיף ו) וה'כף החיים' (סו ז) כתבו שהנוהגים כדעת האר"י להמשיך עד "דאמירן בעלמא", ינהגו כך גם כאשר הם עומדים בקריאת שמע וברכותיה, אף באמצע הפרק. ואולם בשו"ת יביע אמר' (ח"ט סי' קח אות מ) כתב שרק העומד בין הפרקים יכול לענות עד "דאמירן בעלמא" ואלו באמצע הפרק אין לענות כי אם עד "יתברך".

2. על דברי השלחן ערוך' (סו ג) שיש להפסיק אף באמצע קריאת שמע וברכותיה לעניית קדיש, כותב המושנה ברורה' (שם ז): "הינו לאמן יהא שמה רבא' עד 'עלמא'... ויענה אמן אחר 'דאמירן בעלמא', אבל על 'תתקבל', 'יהא שלמא', 'עושה שלום' -

"זה שיער השמים"

מעטרים למתפלה

הצטרף גם אתה למזכי הרבים! הקדם לבוא לבית הפנסת כדי לשמע את ברכות השחר מפי המתפללים, ותזכה שיפתחו שערי שמים לתפלתך.

אשמי השמים את ברכותך בעניית אמן

אשר שלח את מלאכי בעניית אמן

בין ממלאי הטפסים תתקנים א"ה הגרלה על תלושי קנייה בסך 2000 ₪ ברשת יש חסד.

בכת מאה ברכות

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח י)

ה'חת"ס סופר' כתב שסופי התבות של כתוב זה הן: "ארבע כה". רבי יששכר שלמה טיכטאל, בעל ה'משנה שכיר', מבאר שארבע פעמים "כה" עולה בגימטריה מאה, ובכך רמז הכתוב שיעקב יצא לדרך עם כחה של מצות אמירת מאה ברכות ביום. זאת משום שבכת ההקפדה על אמירת מאה ברכות ביום מכניע האדם את כחות הטמאה שלא יוכלו להזיקו, דבר שהיה צריך יעקב במיוחד בעת האז, עת ברח מפני עשו אחיו לביתו של לבן הרשע (משנה שכיר).

תפלה קצרה – מקצרת ימים

"אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך" (כח כ)

דרש האדמו"ר רבי אליעזר זאב מקרעטשניף:

אמרו חכמים (ברכות ג ב): "כל המאריך באחד" [שבקריאת שמע] - מאריך לו ימיו ושנותיו". כיוצא בזה אמרו (ברכות מז א): "כל המאריך באמן - מאריך לו ימיו ושנותיו". והנה, מאחר שתקנו חכמים כי ההולך בדרך מתפלל 'תפלה קצרה' (ברכות ג א), נמצא שההולך בדרך מפסיד את סגולת אריכות הימים שזוכה לה המאריך בתפלה - באחד וב'אמן'. לכן אף רמז הכתוב בתהלים (קב כד): "ענה בדרך כחי קצר ימי" - הדרך גרמה לי לקצור ימים (עולמו של אבא עמי תלז).

יעקב נדר לברך מאה ברכות

"והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (כח לב)

אפשר לפרש שנדרו של יעקב היה לברך ולהודות על "כל אשר תתן

לי", הן ברכות הנהיגין והן ברכות השבח וההודאה, עד שיגיע למאה ברכות ביום. שכן את המלים "עשר אעשרנו" נתן לדרש כחשבון עשר כפול עשר - דהינו מאה ('אמרי ברוך, לרבי ברוך אברהם טולדנו)

ליוסף התגלה סוד האמן

"אנכי הא-ל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה, קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך" (לא ג)

כתב ה'מגלה עמקות' (ריש פרשת וישב): "יוסף הוא שומר השער, והשערים נפתחים בזכות עניית אמן, כמו שדרשו חז"ל (שבת קט ב) מהכתוב (ישעיה כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים'. ונרמז סוד זה בפתוב (בראשית לו ג): 'וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו'; 'בן זקנים הוא' - סופי תבות אמן.

לכן היה יעקב בן צ"א, כמגין אמו, כשאמר לו הקדוש ברוך הוא: "קום צ"א מן הארץ הזאת", ואז ילדה לו רחל את יוסף, ויעקב גלה לו סוד אמ"ן כי זה שער השמים..."

עניית אמן מסירה חרון אף

"ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממונו" (הפטרת ויצא - הושע יד ה)

דרש ה'אביר יעקב':

ראשי התבות: "משוּבְתָם אֲהַבֵּם נִדְבָה" הם 'אמן', וכן: "אפי" בגימטריה 'אמן'. רמז לכך שעניית אמן מסירה חרון אף מישראל וגורמת שימחל הקדוש ברוך הוא לעונותיהם וישוב לאהבם כבראשונה (שערי תשובה סי' כב).

בעניית אמן מנחילים את האמונה מדור לדור

באחת משיחותי דבר רבי חיים נפתלי הערץ זליבנסקי על חשיבות ההקפדה בעניית אמן, על חשיבות החנוּהּ לה ועד כמה היא משמעותית להעברת האמונה מדור לדור, וכך אמר:

תפקידו של כל יהודי עלי אדמות הוא להיות דבוק באמונה כל רגע ורגע מחייו, ככתוב (חבקוק ב ד): "וצדיק באמונתו יחיה". דרגת אמונה כזו אינה באה מאליה וכדי להשיגה יש לעשות מעשים של אמונה, כגון להקפיד על עניית אמן כהלכה.

עניית אמן היא כה משמעותית להנחלת האמונה, עד שחיבו הפוסקים ללמד ילדים קטנים שזה עתה התחילו לדבר - לענות אמן, וכפי שפסק הרמ"א (או"ח סכד ז): "וילמד בניו הקטנים שיענו אמן, כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא".

כאשר הילדים מתרגלים כבר מקטנותם, בהיותם רכים בשנים ממש, לענות אמן אחר הברכות באופן תמידי, הרי שהנהיגה זו תותיר בלבם הרף רשם עז של אמונה לכל ימי חייהם.

החנוּהּ לעניית אמן בהיות הילדים קטנים, נתון במדה מסוימת בידי האם, כי בדרך כלל הילדים שוהים בקרבתה במהלך היום. ענין זה נכלל באזהרת הכתוב (משלי א ח): "ואל תטש תורת אבך" (נוטרי אמן ח"א עמ"מ).

רבי חיים נפתלי הערץ זליבנסקי ז' בכסלו תשנ"ה

רבי חיים נפתלי הערץ זליבנסקי נולד בשנת תרצ"ט בתל אביב, לאביו רבי מרדכי מביאליסטוק. מנעוריו התפרסם בשקידתו בתורה ובכשרונותיו הברוכים. בבחרותו למד בישיבת באר יעקב, שם קנה תורה מפי רבותיו הגדולים - ראש הישיבה רבי משה שמואל שפירא והמשגיח רבי שלמה וולכה. משם עבר ללמד בישיבת בריסק, אצל רבי יוסף דב סולוביצ'יק.

בשנת תשל"ז פתח את ישיבת 'מאור התלמוד' בשכונת בית וגן בירושלים, ולאחר כשנתיים הקים את הישיבה ברחובות, יחד עם רב העיר רבי שמחה הכהן קוק, ויבדל לחיים טובים אחיו, רבי אברהם יצחק הכהן קוק, המכהן כראש הישיבה.

רבי חיים הרביץ תורה לתלמידים ללא הפסקה במשך עשרים וחמש שנה עד לפטירתו. שעוריו, כמו גם שיחותיו, נודעו בעולם הישיבות כיוצאים בעמקותם וסברתם הישירה, והיה מסור בלב ונפש להצלחת תלמידיו.

באלול תשנ"א חלה במחלה קשה ותקופות ממשכות התיסר ביסורים קשים. עם זאת, המשיך לשקד על דלתי תורה ולמסר שעורים בישיבה עד לפטירתו בשבת קדש פרשת ויצא תשנ"ה.